

Wstęp

Historia bibliotek w Gminie Wilkowice zaczęła się, jak wskazuje zapis na stronie tytułowej I księgi inwentarzowej księgozbioru, „w województwie krakowskim, powiecie bialskim i gminie Bystra – Wilkowice” w roku 1948.

Dokumentu powołującego do życia biblioteki nie odnaleziono, jednak zachowana karta rejestracyjna z dnia 2 stycznia 1951 r. potwierdza tę datę. Pierwszego wpisu do wspomnianej księgi inwentarzowej dokonano 7 stycznia 1948 r. Zainwentaryzowano wtedy 289 książek pochodzących z Ministerstwa Oświaty. Biblioteka znalazła miejsce w biurze Gromadzkiej Rady Narodowej, w budynku poczty (obecnie ul. Wyzwolenia w Wilkowicach). Posiadała 11 punktów bibliotecznych (w roku 1951 – tak podają sprawozdania), zaś w roku 1952 było ich tylko 9. Duża ilość punktów nie będzie dziwić, jeżeli uzmysłowimy sobie, że w skład zbiorczej Gminy Bystra – Wilkowice wchodziły również Huciska, Rybarzowice, Godziszka, Kalna, a w samej Bystrej działały dwa. Punkty obsługiwane były przez społeczników lub za minimalną opłatą. Działały do roku 1955, kiedy to zostały przekształcane w Gromadzkie Biblioteki Publiczne i zachowały dotychczasowy księgozbiór.

Centrala w Wilkowicach

Gminna Biblioteka w Wilkowicach prowadzona od początku przez nauczycieli: pana Józefa Jakubca, a od 1950 r. przez panią Zofię Sadowską, czynna była dwa razy tygodniu po 4 godziny, ale w 1952 tylko dwa razy po 3 godziny. W 1951 roku zajmowała lokal o powierzchni 16 m².

Kilka faktów:

1955 r. – powstała samodzielna Gromadzka Biblioteka Publiczna w Wilkowicach, która na koniec roku miała 3.739 egzemplarzy i obsługiwała 290 czytelników.

1957 r. – przeniesiono bibliotekę do innego pomieszczenia w tym samym budynku; teraz książki „panoszyły się” już na pow. 25,8 m².

Cytaty ze sprawozdań:

1959 r. – „...jeżeli starczy opału to będzie otwarta trzy razy w tygodniu”.

1961 r. – „przeprowadzono remont lokalu – trwał miesiąc – brak sprzętaczek”.

1962 r. – „Biblioteka posiada dosyć ładny i duży lokal, tylko bardzo zimny, tak, że trudno w zimie pracować i kwiaty stale marzną..... Prezydium GRN.... w ogóle wykazuje obojętność na sprawy biblioteki. Brak w bibliotece nowowydanych książek z powodu braku funduszy na ich zakup”.

Od 3 lipca 1964 r. – bibliotekę przejęła pani Maria Jasiczek. W 1965 r. siedziba została przeniesiona do budynku OSP w Wilkowicach i otrzymała lokal o powierzchni 36 m². W 1970 r. biblioteka posiadała dwa punkty biblioteczne. Jeden z nich to punkt w Huciskach, który działał od 1957 do 1978 r., mieścił się początkowo w szkole w Huciskach, tzw. „Stara Szkoła” (dziś budynek w administracji Gminnego Ośrodka Kultury) i prowadzony był przez nauczycielkę panią Helenę Łaciak. Przez całe lata biblioteka powiększała się, zyskała nowych czytelników, a lokal znowu stał się za ciasny.

Po roku 1989, samorząd przejął w całym kraju pieczę nad całością życia w gminie. Jak napisała w analizie działalności Gminnej Biblioteki Publicznej pani Jasiczek

„Biblioteka miała to szczęście, że pierwszym Wójtem został czytelnik biblioteki, pan inż. Jan Cholewa. Poparł on wieloletnie wysiłki biblioteki o zmianę lokalu. Biblioteka otrzymała duży, jasny, nieomal idealny lokal” w roku 1991. Biblioteka zaczęła się rozwijać. Organizowano kursy językowe, otwarto mini księgarnię i zaczęła się, trwająca już 15 lat, „przygoda” z grupą plastyków ze Stowarzyszenia Plastyków „Ondraszek”.

2000 r. to rok przełomowy w życiu bibliotek w Polsce i także naszej gminnej księżnicy. Biblioteki gminne otrzymały status prawny i zostały samodzielnymi samorządowymi instytucjami kultury. W Gminie Wilkowice, do roku 2015, nie było ośrodka kultury, a GBP była jedyną instytucją, która oprócz podstawowej działalności, dodatkowo koordynowała i współorganizowała życie kulturalne na terenie gminy. We współpracy z Komisją Rady Gminy ds. kultury podejmowała wiele inicjatyw i uczestniczyła w wielu nowych przedsięwzięciach zainicjowanych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty działające na terenie gminy. Wtedy też rozpoczęto komputeryzowanie biblioteki. Zakupiono pierwsze komputery i początkowe moduły programu bibliotecznego SOWA.

W maju 2002 r. na zasłużoną emeryturę przeszła pani Marysia Jasiczek, a stanowisko w Wilkowicach objęła pani Agata Prochownik. W 2004 roku zatrudniono dodatkowego pracownika, gdyż teraz GBP organizowała już imprezy kulturalne w różnych obiektach na terenie gminy, np. konkursy palm wielkanocnych we wszystkich parafiach, konkurs kolęd i pastorałek w Mesznej, koncerty chórów w kościołach, czy imprezy plenerowe.

Od roku 2002 biblioteka nawiązała ścisłą współpracą z Regionalnym Ośrodkiem Kultury w Bielsku Białej. Wtedy to, po raz pierwszy, przy pomocy Komisji Rady Gminy ds. kultury zorganizowano ogólnopolski konkurs plastyczny „Św. Michał w rzeźbie ludowej” i wystawę pokonkursową w Domu Katechetycznym w Wilkowicach. Konkurs, który stał się już międzynarodowym, odbywa się co roku i propaguje, po macoszemu traktowaną, piękną sztukę ludową, a tym samym stwarza zapotrzebowanie na odpowiednią literaturę. Biblioteka nawiązała w tej dziedzinie również współpracę z Miejskim Centrum Kultury w Żywcu i Ośrodkiem Kultury w Stryżawie (do dziś GBP w Wilkowicach jest partnerem wielu przedsięwzięć tych instytucji).

W latach 2002-2010 zmieniło się także zewnętrzne oblicze biblioteki. Pomieszczenia wypożyczalni zostało wyremontowane, a dodatkowo udało się pozyskać pomieszczenie, tzw. „dziupła”, służy jako czytelnia i miejsce spotkań różnych grup ludzi z pasją. Tu odbywają się zajęcia dziecięcego kółka plastycznego, tutaj spod palców pań wychodzą śliczne bibułkowe kwiaty, a na szkle malowane są piękne scenki rodzajowe.

Ciemny przedsionek zamieniono w jasną, uroczą „Galerię w Sieni”, gdzie każdy wchodzący do biblioteki może zobaczyć ciekawe wystawy. Pokazywano już tu między innymi malarstwo śląskich twórców (Ociepka, Sówka) z bogatej kolekcji śląskiego kolekcjonera Stanisława Gerarda Trefonia (Boże Narodzenie, Kobieta), haft Marii Kubikowej, malarstwo na szkle Rozalii Szypułowej, Marty Walczak-Stasiowskiej i Marii Gatnar-Guzy, rzeźbę Jozefa Szypuły, Kazimierza Pietraszki, Czesława Kubika, i Mieczysława Tutaja, wręcz fenomenalne prace Anny i Józefa Hulków (to tylko nazwiska twórców uznanych) oraz wielu innych twórców z całej Polski. To miejsce promuje twórczość miejscowych pasjonatów, zbieraczy i artystów (rzeźby Stanisława Kwaśnego, hafty Zosi Ciapały, fotografie Artura Strąka, czy np. obrazy Jacka Kowalcze).

W 2005 r. dzięki programowi ministerialnemu „IKONKA” została uruchomiona bezpłatna czytelnia internetowa z trzema stanowiskami komputerowymi, dzięki czemu mieszkańcy otrzymali swobodny dostęp do internetu.

Nasi byli i obecni bibliotekarze:

- Józef Jakubiec
- Zofia Sadowska
- Maria Sadowska
- Maria Jasiczek (dyrektor w latach 1964-2002)
- Grażyna Polak
- Agata Prochownik (bibliotekarz, dyrektor w latach 2002-2017)
- Renata Śpiewak (nadal)
- Beata Binda (nadal)
- Aleksandra Szymik – Caputa (bibliotekarz, dyrektor w latach 2018-nadal)

GBP obejmuje swoim działaniem głównie mieszkańców Gminy Wilkowice, ale użytkownicy z Łodygowic, Buczkowic czy Bielska Białej i Szczyrku stanowią sporą grupę. Trzon czytelniczy to uczniowie oraz studenci i osoby niepracujące. Od kilku lat we wszystkich bibliotekach przez cały rok odbywają się wystawy prac plastycznych, malarstwa na szkle i płótnie, akwareli, fotografii, rzeźb i innego rękodzieła. W naszych bibliotekach dobrze czują się również najmłodszy. Przedszkolaki spotykają się w bibliotece co miesiąc, a wszyscy „zerówkowicze” uroczysto pasowani są na czytelnika.

Zapoczątkowane w 2000 r. prace związane z komputeryzacją zbiorów trwają cały czas. W chwili obecnej wszystkie zbiory od 2000 r. są zarejestrowane w programie SOWA i tworzą sieć informacyjną z jednym katalogiem centralnym i jedną bazą czytelników. Wszystkie biblioteki w gminie wyposażone są w nowe meble, posiadają kserokopiarki i laminatory.

Przez wszystkie lata działalności fachowej pomocy merytorycznej udzielali bibliotekom instruktorzy Biblioteki Powiatowej, Wojewódzkiej w Bielsku-Białej. Nadal pomocą służą i wspierają pracownicy Książnicy Beskidzkiej i Biblioteki Śląskiej. Na pytanie dziennikarza PAP „jak to się dzieje, że u nas jest nieźle ?” ówczesna dyrektor pani Jasiczek, w 1992 r. odpowiedziała: „wszystko zależy od ludzi” i wymieniła kilka nazwiska radnych, II kadencji samorządu, którzy zawsze pamiętali o kulturze: Jan Cholewa, Klara Kurowska, Krystyna Fenik, Andrzej Polak, Małgorzata Olearczyk, Stanisława Siuda.

Ta dobra passa dla naszych bibliotek przetrwała do dzisiaj. Podczas wszystkich kadencji samorządu gminnego o bibliotece decydują ludzie jej przychylni. Ludzie, którzy rozumieją, że ważnym jest asfalt i kanalizacja, ale bardzo ważna jest również książka i biblioteka oraz ich rola w dzisiejszym świecie. Dlatego do grona osób przyjaznych bibliotece należy dołączyć jeszcze nazwiska kilku osób: Mieczysław Rączka (przewodniczący Komisji ds. Kultury i Oświaty, wójt), Adam Caputa, Janina Janica-Piechota, Renata Jachnicka, Bożena Olesińska, Barbara Włodarz, Zofia Sromek, Antoni Kufel i Anna Maślanka. Orędowniczką i dobrym duchem bibliotek była i jest również pani Grażyna Zajac. Prace bibliotek wspierają zawsze księża z terenu naszej gminy, oraz członkowie OSP i panie z Kół Gospodyń Wiejskich.

Dzisiejsza biblioteka to przecież nie tylko regał z książkami, ale miejsce przyjazne ludziom, miejsce, gdzie w miarę możliwości każdy może znaleźć coś dla siebie. Dzisiejsza biblioteka to ośrodek informacji i edukacji. Toteż kontynuujemy kierunek

rozwoju, wyznaczany z mozołem przez lata, przez wszystkich ludzi związanych z naszymi trzema bibliotekami. Współpracujemy dziś z samorządem, obecnym wójtem panem Januszem Zemankiem, Radą Gminy z przewodniczącym panem Marcinem Kwiatkiem na czele, a od 2015 r. również z Gminnym Ośrodkiem Kultury „Promyk”, itp. Rozwijamy księgozbiór oraz zbiory audiobooków, itd. Od lat zdobywamy czołowe miejsca w rankingach statystycznych powiatu bielskiego, a prowadzonych przez Bibliotekę Śląską.

Filia w Bystrej

W latach 1948-1955 (gmina zbiorowa Bystra-Wilkowice) we wsi Bystra działały dwa punkty biblioteczne podlegające Gminnej Bibliotece Publicznej w Wilkowicach. Jeden z nich, w Bystrej Dolnej w roku 1951 prowadził (tyle ze sprawozdania za rok 1951) pan Władysław Halama, drugi – w Bystrej Górnej prowadzony był w tym czasie przez pana Edwarda Maślankę.

W 1955 r. przemianowano punkty biblioteczne na biblioteki gromadzkie i tak powstała w Bystrej Dolnej, w siedzibie Gromadzkiej Rady Narodowej (obecnie ul. Klimczoka), Gromadzka Biblioteka Publiczna, która obsługiwała również mieszkańców sąsiedniej Miesznej. W roku 1968 lokal został wyremontowany, a do dyspozycji licznych czytelników oddano przepiękną czytelnię z 9 miejscami czytelnianymi. W tych warunkach („miłe ciepło z pieca węglowego zimą i przyjazny chłodek starych murów latem”) GBP egzystowała do roku 1975. Biblioteka posiadała dwa wzorowo prowadzone punkty biblioteczne:

w Bystrej Górnej – od 1968 r. w klubie „RUCH” prowadzony przez panią Czesławę Faber, w Miesznej – od 1969 r. prowadzony przez panią Jadwigę Nikiel.

W 1975 roku nastąpiło przeniesienie biblioteki do wybudowanego w czynie społecznym Domu Ludowego (obecnie Dom Strażaka) przy ulicy Klimczoka 105, gdzie mieści się do dzisiaj. Do dyspozycji czytelników przekazano nowoczesny jasny lokal o pow. ponad 100 m², na I piętrze; oddzielnie wypożyczalnia i duża czytelnia, którą jednak w 1979 r. zabrano, a wypożyczalnię w 1993 r. przeniesiono do innego pomieszczenia.

Pracowali tu (tyle ustalono na podstawie zachowanych danych):

Rozalia Płonka,
Józef Jakubiec,
Anna Przybyłowicz,
Jadwiga Nikiel,
Danuta Adamaszek,
Stefania Modrzyk,
Halina Mrożek,
Agata Prochownik,
Joanna Będkowska (nadal).

Możliwość korzystania z biblioteki na terenie Bystrej mieli jednak niektórzy jej mieszkańcy dużo wcześniej. Jako, że Bystra już na początku wieku XX była miejscowością uzdrowiskową działał tu zakład leczniczy, a w nim również Biblioteka.

Pan Jan Szermański w swojej publikacji „Bystra (1918-1939)” pisze: „*Dom Zdrowia*” w Bystrej wydawał gazetę „*Prętka: JEDNODNIÓWKA*”, dochód ze sprzedaży „*Prętki*” był przeznaczony na zakup nowych pozycji książkowych do Biblioteki. „...warto zaznaczyć, że z biblioteki tej korzystali również, wyżsi i niżsi rangą, pracownicy zakładu leczniczego, a więc i rdzenni mieszkańcy Bystrej Śl.”.

Filia w Mesznej

Zacząło się 1 sierpnia 1969 roku, kiedy pasjonatka i fanatyczka, nie tylko czytania, ale i gromadzenia książek, pani Jadwiga Nikiel zaczęła oficjalnie prowadzić punkt Gromadzkiej Biblioteki Publicznej w Bystrej.

Przyniosła do Mesznej 35 książek i co miesiąc je wymieniała. W protokole powierzenia pani Niklowej prowadzenia tego punktu widnieje: „35 tomów oraz wyposażenie: 1 skoroszyt, skrzynka na kartoteki, karty czytelnika, karty zobowiązań; czynny 30 godzin w miesiącu”.

W ciągu 10 lat księgozbiór wędrował po wsi. Wypożyczanie odbywało się m.in. w sklepie „Kogutek”, gdzie sprzedawano wszystko łącznie z piwem (obecnie budynek przy ul. Handlowej) i w prywatnym domu państwa Heleny i Władysława Piprków (obecnie ul. Orzechowa, dom nie istnieje).

W maju 1979 roku bibliotekę „przygarnęła” Ochotnicza Straż Pożarna i księgozbiór dzielił pomieszczenie z galowymi mundurami strażaków. Wtedy punkt biblioteczny przestał istnieć i utworzono w Mesznej Filię nr 2 GBP w Wilkowicach. Pierwszą jej kierowniczką została pani Jadwiga Nikiel, następnie pani Krystyna Fenik.

Przez 18 lat kierownikiem mesznianskiej biblioteki była pani Maria Kania, a po niej funkcję tą przyjął pan Jerzy Kochaj. W sierpniu 2001 roku Biblioteka została przeniesiona do budynku szkoły podstawowej w Mesznej, gdzie zajmowała samodzielnie 33 metrowe pomieszczenie.

W 2013 roku Filia w Mesznej przeniesiona została do Gminnego Ośrodka Kultury „Nad Borami” (drewniany budynek przy skrzyżowaniu ulic Szkolnej i Handlowej), gdzie do teraz służy Mieszkańcom, dzięki pracy bibliotekarzy: pani Magdaleny Zwięczak oraz pani Małgorzaty Mrowiec.

Pracowali tu (tyle ustalono na podstawie zachowanych danych):

Jadwiga Nikiel,
Krystyna Fenik,
Jerzy Kochaj,
Magdalena Zwięczak (nadal),
Małgorzata Mrowiec (nadal).

Przygotowanie tekstu:

Zespół GBP